

Харківський державний технічний університет будівництва та архітектури

На правах рукопису

Пшенична Олена Миколаївна

УДК 316.42:656.07

УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНИМ РОЗВИТКОМ КОЛЕКТИВУ ПІДПРИЄМСТВА (НА
ПРИКЛАДІ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ)

Спеціальність 08.00.04 – економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата
економічних наук

Науковий керівник
Мельникова Клавдія Іванівна,
к.е.н., професор

Харків - 2008

ЗМІСТ

ВСТУП

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ

СОЦІАЛЬНИМ РОЗВИТКОМ КОЛЕКТИВУ ПІДПРИЄМСТВА	11
1.1 Державна політика в сфері соціального розвитку України	11
1.2 Сутність управління соціальним розвитком колективу підприємства	31
1.3 Сучасні тенденції соціального розвитку колективу підприємства в економічно розвинених країнах світу	44

Висновки до розділу 1

РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ УПРАВЛІННЯ

СОЦІАЛЬНИМ РОЗВИТКОМ КОЛЕКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВ	
ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ	62
2.1. Фактори зовнішнього та внутрішнього середовища, що впливають на соціальний розвиток колективів підприємств залізничного транспорту	62
2.2. Характеристика існуючої системи планування й організації соціального розвитку колективів підприємств залізничного транспорту	81
2.3. Формування системи показників для оцінки рівня соціального розвитку колективів підприємств залізничного транспорту	101

Висновки до розділу 2

РОЗДІЛ 3 УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ

СОЦІАЛЬНИМ РОЗВИТКОМ КОЛЕКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВ	
ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ	112
3.1. Моделювання інтегрального показника для оцінки рівня	

соціального розвитку колективів підприємств залізничного транспорту	112
3.2. Запровадження програмно-цільового підходу в управління соціальним розвитком колективів підприємств залізничного транспорту	124
3.3. Методичні рекомендації щодо фінансової підтримки соціального розвитку колективів підприємств залізничного транспорту	141

Висновки до розділу 3

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

ДОДАТКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ВСТУП

Актуальність теми. До основних закономірностей розвитку сучасного суспільства слід віднести об'єктивний процес посилення соціальної орієнтації економічних систем. Управління соціальними процесами як на рівні держави, так і на рівні підприємств залізничного транспорту є важливою задачею, що передбачає розгляд людини як головної соціально-творчої сили суспільного прогресу.

У зв'язку з посиленням соціальних цілей розвитку підприємств особливо зростає необхідність свідомого управління соціальними процесами в трудових колективах. Саме на підприємстві формуються основні соціальні умови життєдіяльності членів колективу, визначаються їхній соціальний стан, характер й умови праці.

Залізничний транспорт був і залишається однією з ключових галузей, що забезпечують успішний розвиток економіки країни. Від характеру і масштабу перетворень у цій галузі багато в чому залежать прогнози прискореного розвитку України.

Здійснення заходів щодо забезпечення стабільного розвитку транспортної системи вирішальною мірою залежить від ефективності використання виробничих ресурсів, у тому числі кадрового потенціалу менеджменту транспортних підприємств.

У сучасних ринкових умовах збільшилися можливості підприємств залізничного транспорту в управлінні соціальними процесами, але ці можливості можуть бути реалізованими лише при здійсненні ефективного управління соціальним розвитком.

Рівень кваліфікації працівників, організованість і дисципліна, атмосфера взаємин й співробітництва, ділова, творча обстановка й здоровий морально-психологічний клімат у колективі, турбота про умови праці, відпочинку, здоров'я, побуту працівників не тільки роблять життя людини цікавішим, більш змістовним, але й благотворно впливають на результати праці й виробництва.

Щоб забезпечити стабільну високоефективну роботу підприємств залізничного транспорту, потрібно створити послідовну, науково обґрунтовану систему управління всіма сторонами їх діяльності.

У зв'язку з цим особливої актуальності набуває проблема створення найкращих умов для задоволення матеріальних і духовних потреб працівників, реалізації їхніх здібностей, умінь і навичок, тобто ефективного управління соціальним розвитком колективів підприємств залізничного транспорту.

Проблеми соціального розвитку підприємств завжди привертали до себе увагу науковців. Теоретичні, методичні та практичні основи управління соціальним розвитком колективу підприємства досліджували Ю.П. Аверін, Г.В. Бадєєва, Р.Д. Бардін, В.І. Брін, Д.В. Валовий, Н.Г. Веселова, І.Є. Ворожейкін, М.В. Гненний, М.І. Горін, І.В. Дараган, Джей Рос, Л.М. Димитрова, Л.Ю. Епштейн, П.М. Кацура, О.А. Кириченко, А.М. Колот, Ю.Ф. Кулаєв, Б.П. Кутирєв, В.С. Левін, П'єтерс Д., В.Г. Підмарков, Л.О. Позднякова, В.О. Пономарьов, М.О. Постніков, В.І. Сишиков, Н.В. Сверкунова, І.М. Слепенков, П.С. Стебаков, В.Є. Томашкевич, Г.В. Щокін, В.М. Якімов, Л.М. Яковлева, а загальні питання соціального розвитку – Н.П. Борецька, І.М. Гавриленко, В.П. Горюнов, В.Я. Єльмєєв, П.В. Мельник, В.І. Мішин, М.П. Недюха, Т.В. Семигіна, П.І. Шевчук та ін.

Але, незважаючи на значну кількість досліджень у цій сфері, вони ще не в повній мірі відповідають проблемам практики та часу і вимагають подальшого розвитку в сучасних умовах господарювання. Це, в першу чергу, стосується уточнення об'єкту та змісту управління соціальним розвитком колективу підприємства, оцінки рівня даного процесу, його планування та організації, а також фінансового забезпечення. Важливість та недостатня дослідженість цих питань і зумовили вибір теми дисертації, визначили її мету та завдання.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана як ініціативна згідно з науковим напрямком кафедри менеджменту Харківського національного економічного університету «Організаційно-економічне забезпечення розвитку підприємства в сучасних умовах» (№34/03-04, номер

державної реєстрації 0104U000931); згідно з науковим напрямком кафедри менеджменту Харківського державного технічного університету будівництва та архітектури «Підвищення конкурентоздатності підприємства з урахуванням факторів привабливості, надійності та ефективності» (№06-1851 від 04.12.2007 р.), відповідає цілям та задачам, поставленим у Стратегії економічного та соціального розвитку України «Шляхом європейської інтеграції» на 2004-2015 роки (затверджена указом Президента України від 28.04.2004 № 493/2004).

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є розробка теоретичних основ і методичних рекомендацій з удосконалення управління соціальним розвитком колективів підприємств залізничного транспорту.

Для досягнення поставленої мети були поставлені такі завдання:

- сформулювати упорядковану систему показників для оцінки рівня соціального розвитку колективів підприємств залізничного транспорту за ознакою однорідності;
- розробити методику визначення інтегрального показника для однозначної оцінки рівня соціального розвитку колективів підприємств залізничного транспорту;
- розробити методику впровадження програмно-цільового методу в процес планування соціального розвитку колективів підприємств залізничного транспорту;
- визначити шляхи вдосконалення організації управління соціальним розвитком колективів підприємств залізничного транспорту для вирішення їх соціальних проблем;
- розглянути шляхи фінансового забезпечення соціального розвитку колективів підприємств залізничного транспорту.

Об'єкт дослідження - процес управління соціальним розвитком колективів підприємств залізничного транспорту.

Предмет дослідження – теоретичні, методичні й практичні аспекти управління соціальним розвитком колективів підприємств залізничного транспорту.

Методи дослідження. Методологічною основою дисертаційного дослідження є фундаментальні положення менеджменту, дослідження вітчизняних і закордонних учених у сфері управління соціальним розвитком колективів.

В процесі дослідження використано наступні загальнонаукові методи: теоретичного узагальнення – для уточнення наукових понять управління соціальним розвитком колективів підприємств; статистичний аналіз – для вивчення, групування, виявлення тенденцій соціального розвитку як на макро-, так і на мікрорівні; системний підхід – для комплексного вивчення об'єкту управління та формування системи показників соціального розвитку колективів підприємств залізничного транспорту; програмно-цільовий метод – для розробки науково обґрунтованої системи планування соціального розвитку колективів підприємств залізничного транспорту; графічний - для наочного зображення статистичного матеріалу і схематичного зображення ряду теоретичних і практичних положень дисертаційного дослідження.

Як спеціальні методи дослідження використано методи експертних оцінок – для оцінки існуючого стану соціального розвитку колективів підприємств залізничного транспорту; матричного аналізу – для моделювання інтегрального показника з метою оцінки рівня соціального розвитку колективів підприємств залізничного транспорту.

Інформаційною базою дослідження послужили офіційні матеріали Державного комітету статистики України, дані фінансової звітності й планів соціально-економічного розвитку підприємств залізничного транспорту міста Харкова, матеріали наукових конференцій, результати аналітичних розрахунків.

Наукова новизна отриманих результатів. Наукова новизна результатів дослідження полягає в розробці комплексу теоретичних і методичних положень з удосконалення управління соціальним розвитком колективів підприємств залізничної галузі.

Серед одержаних основних наукових результатів:

вперше:

- запропоновано модель науково обгрунтованої системи планування соціального розвитку колективів підприємств залізничного транспорту зі застосуванням програмно-цільового методу на основі оцінки рівня соціального розвитку трудового колективу;

дістали подальший розвиток:

- формування системи показників для оцінки рівня соціального розвитку колективів підприємств залізничного транспорту шляхом групування показників, що характеризують умови, характер і зміст праці робітників;

- організація управління соціальним розвитком колективів підприємств залізничного транспорту шляхом створення єдиної служби соціального розвитку з метою цілеспрямованої роботи щодо соціального розвитку трудових колективів;

удосконалено:

- методика визначення інтегрального показника для однозначної оцінки рівня соціального розвитку колективів підприємств залізничного транспорту, що базується на обгрунтуванні значимості кожного показника в середині своєї групи й семи результируючих показників за допомогою методу суджень та експертних оцінок;

- модель системи формування і розподілу коштів спеціального додаткового фонду соціального розвитку колективів підприємств залізничного транспорту у вигляді блок-схеми інформаційної системи ухвалення рішення за допомогою системи показників для оцінки рівня соціального розвитку колективів підприємств залізничного транспорту з метою зняття соціальної напруги і визначення подальшого напрямку розвитку соціальних процесів трудових колективів підприємств залізничного транспорту.

Практичне значення отриманих результатів. Методичні рекомендації з оцінки рівня соціального розвитку колективу підприємства через формування системи показників та визначення інтегрального показника, а також з планування соціального розвитку колективу підприємства були впроваджені в практику роботи ДП “Харківський метрополітен” (акт про впровадження №04-3124 від 14.12.2006 р.),

СТГО “Південна залізниця” (акт про впровадження №НТО-006/38 від 26.01.2007 р.), Харківського державного технічного університету будівництва та архітектури (акт про впровадження № 07-123 від 24.01.2007 р.).

Запропоновані у дисертаційній роботі теоретичні положення, висновки та пропозиції рекомендовані до використання: підприємствами різних форм власності для підвищення ефективності управління соціальним розвитком їх колективів; місцевими органами влади, які регулюють управління соціальним розвитком підприємств; у навчальному процесі Харківського державного технічного університету будівництва та архітектури при викладанні дисциплін “Менеджмент”, “Управління персоналом”, “Стратегічне управління підприємством” і при написанні дипломних робіт.

Особистий внесок здобувача. Усі теоретичні й практичні результати отримані автором особисто. Опубліковані наукові праці повністю відображають ті положення, висновки та пропозиції, що сформульовані здобувачем, та його внесок у досліджувану проблему.

Конкретна особиста участь здобувача в роботах, виконаних у співавторстві, полягає в наступному: в роботі [102] виявлені можливості застосування закордонного досвіду управління соціальним розвитком колективу підприємства в практиці соціального управління суб’єктів господарювання України.

Апробація результатів дисертації. Основні положення і висновки, викладені в дисертації, доповідалися й одержали схвалення на науково-практичних конференціях, зокрема, на Міжнародній науково-практичній конференції “Світова економічна інтеграція” (м. Харків, 2003 р.), III Міжнародній науково-практичній конференції “Динаміка наукових досліджень’2004” (м. Дніпропетровськ, 2004 р.), 3-й міжнародній науково-практичній конференції “Проблеми міжнародних транспортних коридорів та єдиної транспортної системи України” (смт. Коктебель, 2007 р.).

Публікації. За темою дисертації опубліковано 15 наукових праць. З них 12 наукових статей і 3 тези доповідей, які надруковані в наукових виданнях, визнаних ВАК фаховими з економічних наук. Загальний обсяг публікацій складає 4,92 друк. арк., з них особисто автору належить 4,62 друк. арк.

Структура та обсяг роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, додатків. Повний обсяг роботи складає 217 сторінок комп'ютерного тексту, в тому числі основний текст займає 182 сторінки. Матеріали дисертації проілюстровані 17 рисунками і 22 таблицями та містять 17 додатків. Список використаних джерел нараховує 153 найменування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Азаренкова Г.М. Фінанси підприємств: [навчальний посібник для самостійного вивчення дисципліни] / Г.М. Азаренкова, Т.М. Журавель, Р.М. Михайленко. - [2-е вид., переробл. і доп.]. – К: Знання-Прес, 2006. – 287 с.
2. Афанасьєв М.В. Основи менеджменту: [навчально-методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни] / М.В. Афанасьєв, Л.Г. Шемасва, В.С. Шерлока; за ред. проф. М.В. Афанасьєва. – Х.: ВД “ІНЖЕК”, 2003. – 484 с.
3. Бабина С.И. Стимулирование труда персонала предприятий в индустриально развитых странах: [учебное пособие] / С.И. Бабина, В.Б. Гришковец. – Кемерово: Кемеровский госуниверситет, 1993. – 86 с.
4. Багиев Г.Л. Маркетинг / Г.Л. Багиев, В.М. Тарасевич, Анн Х.; под общ. ред. Г.Л. Багиева. – [2-е изд., перераб. и доп.]. – М.: ЗАО «Издательство «Экономика», 2001. – 718 с.
5. Бадеева Г.В., Управление социальными процессами в производственном коллективе: [учебное пособие] / Г.В. Бадеева, П.М. Кацура, В.С. Левин. – М., АНХ при Совете Министров СССР, 1984. – 41 с.
6. Бардин Р.Д. Показатели социального развития производственного коллектива / Р.Д. Бардин, Л.Е. Эпштейн // В масштабах города, предприятия, цеха. – Челябинск: Южно-Уральское кн. изд-во, 1976. – с. 68-82.
7. Белоконь А.И. Основы принятия решений при управлении деятельностью организаций с помощью проектов / А.И. Белоконь, Д.Л. Левчинский // Новини науки Придніпров'я. Науково-практичний журнал. Серія: Інженерні дисципліни. – Дн-ськ: Дніпро-VAL, 2004. – с. 63-68.
8. Беседина В.А. Мотивирование как основа управления персоналом / В.А. Беседина // “Динаміка наукових досліджень ’ 2004”:
ІІІ Міжнародна науково-практична конференція. Том 39. Управління трудовими ресурсами. - Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2004. – с. 8-10.
9. Бідак В. Складові системи державного регулювання соціального розвитку і соціального захисту / В. Бідак // Україна: аспекти праці. – 2004. - №1. – с. 35-41.

10. Богачев В.И. Экономическая теория рыночных отношений. Основы бизнеса. Международные экономические отношения / В.И. Богачев, К.В. Кравченко. – [3-е изд., перераб. и дополн.]. – К.: Аристей, 2003. – 344 с.
11. Богиня Д. Соціально-трудо́ві відносини в Україні в контексті організації оплати праці та регулювання доходів / Д. Богиня // Україна: аспекти праці. – 2003. - №7. – с. 3-8.
12. Бойко В.В. Економіка підприємств України: [навчальний посібник] / В.В. Бойко - [2-е вид., переробл. і доп.]. – Дніпропетровськ: Національний гірничий університет, 2005. – 528 с.
13. Большаков А.С. Менеджмент. – СПб.: “Издательство”Питер”, 2000. – 160 с.
14. Большаков А.С. Современный менеджмент: теория и практика / А.С. Большаков, В.И. Михайлов. – СПб.: “Издательство” Питер”, 2002. – 416 с.
15. Борецька Н.П. Соціальний захист населення на сучасному етапі: стан; проблеми: [монографія] / Н.П. Борецька. – Донецьк: Янтра, 2001. – 352 с.
16. Брин В.И. Оптимизация социальной структуры производственного коллектива / В.И. Брин // Социальное управление и коллектив. – Томск, 1978. – с. 18-27.
17. Василюк С.В. Концепція управління соціальним розвитком сучасного суспільства / С.В. Василюк // Вісник економіки транспорту і промисловості (збірник науково-практичних статей). Випуск 17. – Харків: Українська державна академія залізничного транспорту, 2007. – с. 102-104.
18. Верховод И.С. Управление дисциплиной труда как фактор успешной работы предприятия / И.С. Верховод // “Динаміка наукових досліджень’2004”: III Міжнародна науково-практична конференція. Том 39. Управління трудовими ресурсами. - Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2004. – с. 20-21.
19. Веселова Н.Г. Социальное управление и элементы его культуры / Н.Г. Веселова; под ред. В.А. Трайнева. – М.: ИТК «Дашков и К^о», 2002. – 340 с.
20. Веснин В.Р. Менеджмент: [учебник] / В.Р. Веснин. – М.: ТК Велби, Издательство Проспект, 2004. – 504 с.
21. Виноградський М.Д. Менеджмент в організації: [навчальний посібник для студентів економічних спеціальностей вузів] / М.Д. Виноградський, А.М. Виноградська, О.М. Шканова. – К.: “КОНДОР” – 2004. – 598 с.
22. Виханский О.С. Менеджмент: [учебник] / О.С. Виханский, А.И. Наумов. – [3-е изд.]. – М.: Гардарики, 2001. – 528 с.

23. Водницька Н.В. Складові механізми управління соціально-трудовими процесами на підприємстві / Н.В. Водницька // “Динаміка наукових досліджень’2004”: III Міжнародна науково-практична конференція. Том 39. Управління трудовими ресурсами. - Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2004. – с. 23-24.
24. Ворожейкин И.Е. Управление социальным развитием организации: [учебник] / И.Е. Ворожейкин. – М.: ИНФРА-М, 2001. – 176 с.
25. Гавриленко І.М. Соціальний розвиток: [навчальний посібник] / І.М. Гавриленко, П.В. Мельник, М.П. Недюха. – Київ, 2001. – 484 с.
26. Галкина Т.П. Социология управления: от группы к команде: [учебно-методическое пособие] / Т.П. Галкина. – М.: Финансы и статистика, 2001. - 224 с.
27. Гаркавенко С.С. Маркетинг: [підручник для вузів] / С.С. Гаркавенко. – К.: Лібра, 1998. – 384 с.
28. Герчикова И.Н. Регулирование предпринимательской деятельности: государственное и межфирменное: [учебное пособие] / И.Н. Герчикова. – М.: Издательство «Консалтбанкир», 2002. – 704 с.
29. Гламаздин Е.С. Управление корпоративными программами: информационные системы и математические модели / Е.С. Гламаздин, Д.А. Новиков, А.В. Цветков. – М.: ИПУ РАН, 2003. – 159 с.
30. Глушок Т.И. Анализ рынка труда в Украине / Т.И. Глушок // Удосконалення механізму Державного Управління зайнятостю населення та особливості його зростання в депресивних регіонах: Матеріали науково-практичної конференції 27 грудня 2000 р. – Х.: УАДУ (ХФ), 2000. – с. 77-80.
31. Гненный Н.В. Модель оценки эффективности инвестиций в железнодорожный подвижной состав / Н.В. Гненный // Вісник економіки транспорту і промисловості (збірник науково-практичних статей). Випуск 7. – Харків: Українська державна академія залізничного транспорту, 2004. – с. 28-29.
32. Гончаров В.В. Руководство для высшего управленческого персонала: в 2 т. / В.В. Гончаров. – М.: МНИИПУ, 1998 – Т.2. – 1998. - 784 с.
33. Горин Н.И. Управление социальным развитием коллектива: [учебное пособие] / Н.И. Горин. – Курган: Издательство Курганского государственного университета, 1998. – 97 с.

34. Гріфін Р. Основи менеджменту: [підручник] / Р. Гріфін, В. Яцура; науковий редактор В. Яцура, Д. Олесневич. – Львів: Бак, 2001. – 624 с.
35. Грузина И. Способы активизации трудовой деятельности персонала предприятия / И. Грузина // “Світова економічна інтеграція”: Міжнародна науково-практична конференція. Збірник наукових статей “Управління розвитком” №2. – Харків: ХДЕУ, 2003. - с. 90-92.
36. Дараган І.В. Соціальне планування і розвиток виробничого колективу / І.В. Дараган, П.С. Стебаков. – К.: “Знання”, 1977. – 32 с.
37. Джей Рос. Создайте социальную команду / Джей Рос; [пер. с англ.]. – Д.: Баланс-клуб, 2002. – 168 с.
38. Димитрова Л.М. Соціологія управління та організацій: [навчальний посібник] / Л.М. Димитрова. – [2-ге вид., виправл. і доповн.]. – К.: ІВЦ “Видавництво “Політехніка””, ТОВ “Ліра – К”, 2005. – 156 с.
39. Довідник основних показників роботи залізниць України (1995-2005 роки): [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua/mtunit/control/zalizrnycja/uk/index>.
40. Дробаха Л.М. Деякі аспекти реформування ринку праці в Україні / Л.М. Дробаха // Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції “Динаміка наукових досліджень ’2004”. – Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2004. – т.39. – с. 27-29.
41. Друкер, Питер, Ф. Практика менеджмента / Друкер, Питер, Ф.; [пер. с англ.]. - М.: Издательский дом «Вильямс», 2001. – 398 с.
42. Егоршин А.П. Управление персоналом: [учебник для вузов] / А.П. Егоршин. - Нижний Новгород: НИМБ, 1999. – 704 с.
43. Економіка підприємства: [підручник / за заг. ред. С.Ф. По кропивного] - [Вид. 2-е, переробл. та доп.]. – К: КНЕУ, 2001. – 528 с.
44. Економіка праці і соціально-трудоі відносини: [навчальний посібник] / А.В. Мерзляк, Є.П. Михайлов, М.Х. Корецький, Г.О. Михайлова. – Київ: Центр навчальної літератури, 2005. – 240 с.
45. Економічні новини України: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.podrobnosti.ua/economy/>

46. Ермакова Е.В. Труд женщин в рыночной системе: методологический и теоретический аспекты проблемы: [монография] / Е.В. Ермакова. – БГУ, 2002. – 100 с.
47. Золотарева Т.Ф. Практика в системе подготовки специалистов социальной работы в вузе: [учебно-методическое пособие] / Т.Ф. Золотарева. – М.: Издательско-торговая корпорация «Дашков и К^о», 2004. – 128 с.
48. Иванов А.П. Менеджмент: [учебник] / А.П. Иванов. – СПб: Издательство Михайлова В.А., 2002. – 440 с.
49. Иванов В.Н. Трудовой коллектив - субъект социального управления / В.Н. Иванов. – М.: «Мысль», 1980. – 160 с.
50. Іванісов О.В. Перспективи розвитку соціальної політики / О.В. Хмеленко, О.В. Іванісов // ХНАГХ. Коммунальное хозяйство городов. Научно-технический сборник. Выпуск 73. Серия: Экономические науки. – Киев “Техніка”, 2006. – с.313-320.
51. Кириченко А.А. Социально-экономическое развитие трудового коллектива / А.А. Кириченко, В.А. Пономарев, Л.Н. Яковлева. – К.: Политиздат Украины, 1986. – 191 с.
52. Коваль Я.В. Регіональна економіка: [навчальний посібник] / Я.В. Коваль, І.Я. Антоненко. – К.: ВД «Професіонал», 2005. – 272 с.
53. Козлов А.А. Практикум социального работника / А.А. Козлов, Т.Б. Иванова. – Ростов – на- Дону: «Фенікс», 2001. – 320 с. – (Серия «Учебные пособия»).
54. Колот А.М. Мотивація стимулювання й оцінка персоналу: [навчальний посібник] / А.М. Колот. – К.: КНЕУ, 1998. – 224 с.
55. Комозин А.Н. Показатели психологического климата и содержания труда в социальном планировании / А.Н. Комозин // Социальное развитие: теория и практика. - Москва, 1982. – с. 158-167.
56. Компанієц В.В. Оцінка морально-психологічного стану колективу підприємства / В.В. Компанієц // Вісник економіки транспорту і промисловості (збірник науково-практичних статей). Випуск 11. – Харків: Українська державна академія залізничного транспорту, 2005. – с. 63-74.
57. Котлер, Филипп. Основы маркетинга / Котлер, Филипп, Армстронг, Гари, Сондерс, Джон, Вонг, Вероника; [пер. с англ. – 2-е европ. изд.]. – М.; СПб; К.: Издательский дом «Вильямс», 1999. – 1152 с.

58. Кузьмін О.Є. Основи менеджменту / О.Є. Кузьмін, О.Г. Мельник. – К.: “Академвидав”, 2003. – 416 с.
59. Кулаев Ю.Ф. Повышение эффективности работы транспорта Украинской ССР / Ю.Ф. Кулаев. – К.: Наукова Думка, 1979. – 222 с.
60. Курганов В.М. Современный менеджмент. Теория и практика управления / В.М. Курганов. – М., 2004. – 182 с.
61. Кутырев Б.П. Стратегия социального развития коллектива: теория и практика социального управления на предприятии / Б.П. Кутырев. – Новосибирск: Наука. Сибирское отделение, 1990. – 166 с.
62. Кучумова І.Ю. Основні напрямки вдосконалення механізму державного регулювання ринку праці в Україні / І.Ю. Кучумова // Вісник економіки транспорту і промисловості (збірник науково-практичних статей). Випуск 12. – Харків: Українська державна академія залізничного транспорту, 2005. – с. 177-181.
63. Лисьонкова Н.М. Наукові підходи стимулювання суспільного прогресу на підставі шведської моделі / Н.М. Лисьонкова // Вісник економіки транспорту і промисловості (збірник науково-практичних статей). Випуск 17. – Харків: Українська державна академія залізничного транспорту, 2007. – с. 110-113.
64. Лукичева Л.И. Управление организацией: [учебное пособие по специальности «Менеджмент организации»] / Л.И. Лукичева; под ред. Ю.П. Анискина. – [2-е изд.]. – М.: Омега-Л, 2005. – 360 с.
65. Мартыненко Н.М. Основы менеджмента: [учебник] / Н.М. Мартыненко. – К.: Каравелла, 2003. – 496 с.
66. Марценюк С.П. Планування соціального розвитку трудового колективу / С.П. Марценюк. – К.: Товариство “Знання”, 1973. – 48 с.
67. Матрусова Т.Н. Япония: материальное стимулирование в фирмах / Т.Н. Матрусова. – М.: Наука, 1992. – 80 с. – (Главная редакция восточной литературы).
68. Менеджмент социальной работы: [учебное пособие для студентов высших учебных заведений / под ред. Е.И. Комарова, А.И. Войтенко]. – М.: Гуманитарный издательский центр ВЛАДОС, 2001. – 288 с.

69. Меркулов Н.Н. Квалификация персонала и конкурентоспособность предприятия / Н.Н. Меркулов // Экономика: проблемы теории та практики. Збірник наукових праць. Випуск 208: В 4 т. Том III. – Дніпропетровськ: ДНУ, 2005. – с. 767-771.
70. Мескон М.Х. Основы менеджмента / Мескон М.Х., Альберт М., Хедоури Ф.; [пер. с англ.]. – М.: Дело, 1999. – 800 с.
71. Методологические основы социального управления: [монография / под ред. Г.П. Давидюка и др.]. - БГУ, 1977. – 240 с.
72. Мінчак Н.Д. Служба персоналу в системі управління трудовими ресурсами / Н.Д. Мінчак // “Динаміка наукових досліджень’2004”: III Міжнародна науково-практична конференція. Том 39. Управління трудовими ресурсами. - Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2004. – с. 43-45.
73. Мороз Л.А. Маркетинг: [підручник] / Л.А. Мороз, Н.І. Чухрай; за редакцією Л.А. Мороз. – [2-е вид.]. – Львів: Національний університет “Львівська політехніка” (Інформаційно-видавничий центр “ІНТЕЛЕКТ+” Інституту післядипломної освіти), “Інтелект-Захід” 2002. – 244 с.
74. Новожилова М.В. Математична модель і розв’язання задачі вибору оптимальної стратегії забезпечення населення житлом з використанням функції корисності та методу аналізу ієрархій / М.В. Новожилова, І.О. Кононенко // Матеріали студентської наукової конференції ХДТУБА. Тези доповідей. - Харків: ХДТУБА, 2007. – с. 143-147.
75. Организация предпринимательской деятельности: [учебное пособие для вузов / под ред. проф. В.Я. Горфинкеля, акад. Г.Б. Поляка, проф. В.А. Швандара]. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2004. – 525 с.
76. Основы менеджмента / [Д.Д. Вачугов, Т.Е. Березкина, Н.А. Кислякова и др.]; под ред. Д.Д. Вачугова. – М.: Высшая школа, 2002. – 367 с.
77. Основы социальной работы: [учебник / отв. ред. П.Д. Павленок]. – [2-е изд., испр. и доп.]. – М.: ИНФРА-М, 2001. – 395 с.
78. Осовий Г. Питання реформи оплати праці в Україні в контексті реалізації Плану дій щодо євро інтеграції / Г. Осовий // Україна: аспекти праці. – 2005. - №3. – с. 3-11.
79. Осовська Г.В. Управління трудовими ресурсами / Г.В. Осовська, О.В. Крушельницька. – К.: Кондор, 2003. – 224 с.
80. П’єтерс Д. Вступ до основних принципів соціального забезпечення / П’єтерс Д. ; [пер. з англ. А.І. Масалової]. – Х.: Каравела, 2002. – 144 с.

81. Пакулін С.В. Стратегія сталого соціального розвитку і підвищення добробуту населення Харківської області / С.В. Пакулін, О.О. Євсєєва // Вісник економіки транспорту і промисловості (збірник науково-практичних статей). Випуск 17. – Харків: Українська державна академія залізничного транспорту, 2007. – с. 114-116.
82. Петренко Г. Правила успеха / Г. Петренко // «Office». – 2003. – №7-8. - с. 21-24.
83. Петров Е.Г. Методи і засоби прийняття рішень у соціально-економічних системах / Е.Г. Петров, М.В. Новожилова, І.В. Гребеннік. – К.: “Техніка”, 2001. – 196 с.
84. Підсумки економічного та соціального розвитку України: [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
http://me.kmu.gov.ua/control/uk/publish/category/main?cat_id=38737
85. Планирование социального развития коллектива производственного объединения (предприятия): [методические рекомендации] / [Д.А. Керимов, Ж.Т. Тощенко и др.]. – М.: Профиздат, 1987. – 304 с.
86. Подмарков В.Г. Введение в промышленную социологию / В.Г. Подмарков. – М.: «Мысль», 1973. – 320 с.
87. Позднякова Л.А. Проблемы управления, планирования и регулирования предприятием угольной отрасли / Л.А. Позднякова, А.Г. Дейнека, Е.А. Мищенко // Вісник економіки транспорту і промисловості (збірник науково-практичних статей). Випуск 15. – Харків: Українська державна академія залізничного транспорту, 2005. – с. 18-24.
88. Поколотний В.В. Соціальні аспекти розвитку системи страхування в Україні / В.В. Поколотний // Вісник економіки транспорту і промисловості (збірник науково-практичних статей). Випуск 17. – Харків: Українська державна академія залізничного транспорту, 2007. – с. 121-123.
89. Про Державний бюджет України на 2006 рік / Урядовий кур’єр. – 2005. - №250-251. – с. 6-15.
90. Про Державний бюджет України на 2007 рік / Урядовий кур’єр. – 2006. - №243. – с. 5-14.
91. Промышленный маркетинг / [В.Л. Пилюшенко, В.И. Дубницкий, С.Ф. Смеричевский, Р.Р. Ларина, Н.Н. Ткачева, И.В. Петренко, В.И. Матвийчук]; под общей редакцией В.Л. Пилюшенко, Б. Раффилда Ш. – Донецк: ДонГАУ, изд-во «ВИК», 2003. – 538 с.

92. Пронников Б.А. Управление персоналом в Японии / Б.А. Пронников, И.Д. Ладанов. – М.: Наука, 1989. – 207 с.
93. Проскуряков В.М. Экономический потенциал социальной сферы: содержание, оценка, анализ / В.М. Проскуряков, А.И. Самоукин. – М.: Экономика, 1991. – 159 с.
94. Пшенична О.М. Державна політика в сфері соціального розвитку України та її вплив на соціальний розвиток колективу підприємства / О.М. Пшенична // “Проблеми міжнародних транспортних коридорів та єдиної транспортної системи України”: 3-я міжнародна науково-практична конференція. Вісник економіки транспорту і промисловості. Випуск №18. – Харків: Українська державна академія залізничного транспорту, 2007. – с. 134-136.
95. Пшенична О.М. Дослідження сутності категорії “соціальний розвиток колективу підприємства” / О.М. Пшенична // “Динаміка наукових досліджень’2004”: III Міжнародна науково-практична конференція. Том 39. Управління трудовими ресурсами. – Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2004. – с. 50-51.
96. Пшенична О.М. Організація соціального розвитку колективу підприємств транспортного господарства / О.М. Пшенична // Економіка: проблеми теорії та практики: Збірник наукових праць. - Випуск 228: В 4 т. Том IV. – Дніпропетровськ: ДНУ, 2007. – с. 749-756.
97. Пшенична О.М. Оцінка існуючого стану соціального розвитку колективів транспортних підприємств міста Харкова / О.М. Пшенична // Вісник Національного технічного університету “Харківський політехнічний інститут”. Збірник наукових праць. Тематичний випуск “Технічний прогрес і ефективність виробництва”. – Харків: НТУ “ХПІ”, 2007. - №16. – с. 170-176.
98. Пшенична О.М. Побудова економетричної моделі для визначення прогнозу витрат на соціальний розвиток колективу підприємства на основі покрокової регресії / О.М. Пшенична // ХНАГХ. Коммунальное хозяйство городов. Научно-технический сборник. Випуск 77. Серия: Экономические науки. – Киев “Техніка”, 2007. – с.449-453.

99. Пшенична О.М. Програмні засоби управління розподілом коштів додаткового фонду соціального розвитку колективу підприємства / О.М. Пшенична // Вісник економіки транспорту і промисловості (збірник науково-практичних статей). Випуск 17. – Харків: Українська державна академія залізничного транспорту, 2007. – с. 50-53.
100. Пшенична О.М. Програмно-цільовий підхід в управлінні соціальним розвитком колективу підприємства / О.М. Пшенична // Економіка: проблеми теорії та практики. Збірник наукових праць. Випуск 219: В 3 т. Том II. – Дніпропетровськ: ДНУ, 2006. – с. 461-467.
101. Пшеничная Е. Основные тенденции социального развития коллектива в экономически развитых странах / Е. Пшеничная // “Світова економічна інтеграція”: Міжнародна науково-практична конференція. Збірник наукових статей “Управління розвитком” №2. – Харків: ХДЕУ, 2003. - с. 53-55.
102. Пшеничная Е.Н. Исследование современных тенденций социального развития коллективов в экономически развитых странах / М.В. Бормотова, Е.Н. Пшеничная // Економіка: проблеми теорії та практики. Збірник наукових праць. Випуск 189: В 5 т. Том I. – Дніпропетровськ: ДНУ, 2004. – с. 253-258.
103. Пшеничная Е.Н. Исследование сущности категории «социальное развитие коллектива предприятия» / Е.Н. Пшеничная // Вісник Національного технічного університету “Харківський політехнічний інститут”. Збірник наукових праць. Тематичний випуск “Технічний прогрес і ефективність виробництва”. – Харків: НТУ “ХПІ”, 2005. - №1. – с. 171-174.
104. Пшеничная Е.Н. Необходимость системного подхода в управлении социальным развитием коллектива предприятия / Е.Н. Пшеничная // ХНАГХ. Коммунальное хозяйство городов. Научно-технический сборник. Випуск 73. Серия: Экономические науки. – Киев “Техніка”, 2006. – с.320-329.

105. Пшеничная Е.Н. Определение интегрального показателя для оценки уровня социального развития коллектива предприятия/ Е.Н. Пшеничная // ХНАГХ. Коммунальное хозяйство городов. Научно-технический сборник. Выпуск 75. Серия: Экономические науки. – Киев “Техніка”, 2007. – с.178-183.
106. Пшеничная Е.Н. Основные принципы управления социальным развитием коллектива предприятия / Е.Н. Пшеничная // Вісник економіки транспорту і промисловості (збірник науково-практичних статей). Выпуск 11. – Харків: Українська державна академія залізничного транспорту, 2005. – с. 101-106.
107. Пшеничная Е.Н. Сущность управления социальным развитием коллектива предприятия / Е.Н. Пшеничная // Вісник економіки транспорту і промисловості (збірник науково-практичних статей). Выпуск 12. – Харків: Українська державна академія залізничного транспорту, 2005. – с. 64-67.
108. Пшеничная Е.Н. Формирование системы показателей для оценки уровня социального развития коллектива предприятия / Е.Н. Пшеничная // ХНАГХ. Коммунальное хозяйство городов. Научно-технический сборник. Выпуск 68. Серия: Экономические науки. – Киев “Техніка”, 2006. – с.360-368.
109. Райченко А.В. Общий менеджмент: [учебник] / А.В. Райченко. – М.: ИНФРА-М, 2005. – 384 с.
110. Регіональна політика та механізми її реалізації: [за ред. акад. НАН України М.І. Долішнього]. – К.: «НАУКОВА ДУМКА», 2003. – 506 с.
111. Ричи Ш. Управление мотивацией: [учебное пособие для вузов] / Ричи Ш., Мартин П.; пер. с англ. под ред. проф. Е.А. Климова. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2004. – 399 с.
112. Робінс, Стефан П. Основы менеджменту / Робінс, Стефан П., ДеЧенцо, Девід А.; [пер. з англ. А. Олійник та ін.]. – К.: Видавництво Соломії Павличко “Основи”, 2002. – 671 с.
113. Романов П.В. Социология менеджмента и организаций / П.В. Романов. – Ростов н/Д: «Феникс», 2004. – 288 с. – (Серия «Высшее образование»).
114. Рофе А.И. Экономика и социология труда: [учебное пособие] / А.И. Рофе. – М.: Издательство «МИК», 1996. – 128 с.

115. Ручка А.А. Стимулирование и мотивация труда на промышленном предприятии / А.А. Ручка, Н.А. Сакада. – Киев: «Наукова Думка», 1988. – 224 с.
116. Самойленко В.В. Огляд стану слабо захищених категорій населення на ринку праці України / В.В. Самойленко // Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції “Динаміка наукових досліджень ’2004”. – Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2004. – т.39. – с. 57-59.
117. Сверкунова Н.В. Социальные показатели стабилизации производственного коллектива / Н.В. Сверкунова // Социальное развитие: теория и практика. - Москва, 1982. – с. 141-147.
118. Семигіна Т.В. Порівняльна соціальна політика: [навчальний посібник] / Т.В. Семигіна. – К.: МАУП, 2005. – 276 с.
119. Слезингер Г.Э. Социальная экономика: [учебник] / Г.Э. Слезингер. – М.: Экономика, 1983. – 184 с.
120. Слепенков И.М. Основы теории социального управления: [учебное пособие для вузов] / И.М. Слепенков, Ю.П. Аверин. – М.: Высшая школа, 1990. – 302 с.
121. Словарь-справочник по социальной работе / [под ред. д-ра ист. наук проф. Е.И. Холостовой]. – М.: Юристъ, 1997. – 424 с.
122. Современные теории управления: теории менеджмента на пороге XXI века: [учебное пособие / под ред. к.э.н., доц. В.Ю. Пашкуса]. - СПб: Издательский дом «Сентябрь», 2002. – 272 с.
123. Социальное развитие как предмет философско-социологического анализа: [под ред. В.А. Дмитриенко]. – Томск: Издательство Томского университета, 1983. – 176 с.
124. Социальное развитие предприятия и работа с кадрами: [учебное пособие для руководителей и специалистов предприятий (объединений), обучающихся в институтах повышения квалификации и массовых формах производственно-экономической учебы] / [В.Н. Якимов, В.Е. Томашкевич, М.А. Постников и др.]; под ред. В.Н. Якимова (отв. ред.) и др. – М.: Экономика, 1989. – 256 с.
125. Социальное управление в производственных коллективах: опыт, проблемы и перспективы / [В.Н. Иванов, В.В. Новиков, М.И. Трофимов и др.]. – М.: Политиздат, 1985. – 222 с.
126. Социальное управление и эффективность производства: (опыт социологического исследования проблемы): [под ред. В.М. Шепеля]. – М.: Экономика, 1983. – 184 с.

127. Социальное управление трудовым коллективом. Роль профсоюзной организации: [под ред. Ю.Е. Волкова, О.И. Шкаратана]. – М.: Профиздат, 1987. – 184 с.
128. Социальное управление: [курс лекций]. – М.: Издательство РАГС, 2000. – 438 с.
129. Социальные проблемы производства / [под ред. В.Г. Подмаркова]. – М.: Мысль, 1979. – 292 с.
130. Социальный менеджмент: [учебник для вузов] / [под ред. Д.В. Валового]. – М.: Бизнес-школа “Интел-Синтез”, Академия труда и социальных отношений, 2000. – 392 с.
131. Социальный менеджмент: [учебник для вузов] / [С.Д. Ильенкова, В.Н. Журавлева, Л.Л. Козлова и др.]; под ред. С.Д. Ильенковой. – М.: Банки и биржи, ЮНИТИ, 1998. – 271 с.
132. Социология развития: современные теории и проблемы / [В.Я. Ельмеев, В.П. Горюнов, В.И. Мишин и др.]; под ред. А.О. Бороноева, В.Я. Ельмеева. – СПб.: Изд-во С. – Петерб. ун-та, 2004. – 380 с.
133. Соціально-економічний механізм регулювання ринку праці та заробітної плати: [колективна монографія]. – К.: Інститут економіки НАНУ, 2001. – 300 с.
134. Соціально-економічний розвиток України за 2007 рік: [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
www.ukrstat.gov.ua
135. Сунцова О.О. Місцеві фінанси: [навчальний посібник] / О.О. Сунцова. – Київ: Центр навчальної літератури, 2005. – 560 с.
136. Сыщиков В.И. Опыт моделирования социальных процессов в практике управления трудовыми коллективами / В.И. Сыщиков. - ЛДНТП, 1979. – 32 с.
137. Тищенко А.Н. Стратегия управления развитием предприятия / А.Н. Тищенко, О.С. Головка. - Харьков: ЭДЭНА, 2003. – 198 с.
138. Томпсон А.А. Стратегический менеджмент. Искусство разработки и реализации стратегии: [учебник для вузов] / Томпсон А.А., Стрикленд А. Дж.; пер. с англ. под ред. Л.Г. Зайцева, М.И. Соколовой. – М.: Банки и биржи, ЮНИТИ, 1998. – 576 с.
139. Тянь Р.Б. Планування діяльності підприємства: [навчальний посібник] / Р.Б. Тянь. – К.: МАУП, 1998. – 156 с.
140. Україна за роки незалежності, 1991-2003. – [5-е вид., переробл. та допов.]. – К.: Нора-Друк, 2003. – 560 с.
141. Управление социальным развитием производственных коллективов / [А.К. Кошанов и др.]. - Алма-Ата: «Наука» КазССР, 1975. – 176 с.

142. Фролов С.Ф. Планирование социального развития трудового коллектива / С.Ф. Фролов. - М.: «Знание», 1975. – 96 с.
143. Ходзько А.С. В рамках производственного объединения / А.С. Ходзько // В масштабах города, предприятия, цеха. – Челябинск, 1976. – с. 54-63.
144. Шваб Л.І. Економіка підприємства: [навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів] / Л.І. Шваб. – К: Каравела, 2004. – 568 с.
145. Шевченко Л.С. Введение в маркетинг: [учебно-практическое пособие] / Л.С. Шевченко. – Харьков: Консум, 2000. – 672 с.
146. Шевчук П.І. Соціальна політика / П.І. Шевчук. – Львів: Світ, 2003. – 400 с.
147. Щекин Г.В. Законы социального развития и управления / Г.В. Щекин // Персонал. – 2005. - №3. – с. 62-67.
148. Щекин Г.В. Как эффективно управлять людьми: психология кадрового менеджмента / Г.В. Щекин. – К.: МАУП, 1999. – 400 с.
149. Щекин Г.В. Основы кадрового менеджмента: [учебник] / Г.В. Щекин. – [3-е изд., перераб. и доп.]. - К.: МАУП, 1999. – 288 с.
150. Щекин Г.В. Социальная теория и кадровая политика: [монография] / Г.В. Щекин. – К.: МАУП, 2000. – 576 с.
151. Щербак Г.В. Управління трудовим потенціалом транспортних підприємств / Г.В. Щербак // Вісник економіки транспорту і промисловості (збірник науково-практичних статей). Випуск 17. – Харків: Українська державна академія залізничного транспорту, 2007. – с. 124-130.
152. Щокін Г.В. Практична психологія менеджменту: Як робити кар'єру. Як будувати організацію: [науково-практичний посібник] / Г.В. Щокін. – К.: Україна, 1994. – 399 с.
153. Ямненко Г.Є. Адаптація та соціально-психологічний клімат як складові соціально-трудоових відносин / Г.Є. Ямненко // Економіка: проблеми теорії та практики. Збірник наукових праць. Випуск 189: В 5 т. Том І. – Дніпропетровськ: ДНУ, 2004. – с. 238-246.